

ПАТЕРН СТАРІННЯ ЯК РЕЗУЛЬТАТ СУБ'ЄКТНОСТІ

Коваленко-Кобилянська Ірина Генріхівна

кандидат психологічних наук, провідний науковий співробітник
лабораторії сучасних інформаційних технологій навчання
Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України

Експериментальне дослідження актуалізації психологічних механізмів суб'єктності проведено на базі спроектованого віртуального навчального середовища освітньої платформи «Moodle». Вибірка становить 129 досліджуваних віком 56–75 років, з яких 63 % – жінки і 27 % – чоловіки. У процесі дослідження застосовано методи: анкетування, тестування, експертна оцінка, авторська методика актуалізації інтелектуального потенціалу людини в період геронтогенезу.

Суб'єктність не є обов'язковою умовою процесу життєдіяльності людини, але має вирішальний вплив на коригування патерну старіння. Її прояви амбівалентні – вони можуть мати як позитивні, так і негативні наслідки для самого суб'єкта і для представників його соціокультурного оточення. Специфіка суб'єктності, визначає ступінь задоволеності людиною своїм минулим і нинішнім буттям, справляє вирішальний вплив на її психосоматичне здоров'я. Адекватність оцінки зумовлена рівнем розвитку рефлексії і є результатом суб'єктності і суб'єктивності.

Експериментально доведено, що недостатній рівень розвитку рефлексії в пізньому віці зумовлений насамперед небажанням старої людини відкрити для своєї свідомості глибинні проблеми, вирішення яких вона вважає неможливими, і результат їх активізації може сприяти деформації сформованої за допомогою психологічних захистів позитивної Я-концепції. Результати нашого дослідження констатують факт, коли головною метою людини в період пізнього віку є не завжди адекватне відстоювання сформованого суб'єктивно позитивного Я-образу для оптимального самосприйняття і самопрезентації, що може служити негативним фактором в міжособистісному спілкуванні з родичами та іншими близькими людьми. Доведено, що збереження суб'єктно оптимального Я-образу (понад усе) є деструктивним фактором, як для міжособистісного спілкування, так і опосередковано для соматичного здоров'я людини в зазначений віковий період.

Описані в науковій літературі етапи психологічного старіння зі зниженням активності інтелектуальної сфери спростовують результати нашого дослідження. Зазначені етапи скоріше можна розглядати як результат суб'єктного сприйняття людиною що старіє ступеня наявної соціальної депривації та здатність/нездатність її подолання завдяки специфіки суб'єктності.